

Az országos magyar izr. tanító-egyesület

É R T E S I T Ő J E.

Megjelen havonként egyszer.

Felelős szerkesztő: SELIGMAN ELEÁZÁR.

Társ-szerkesztő: CSUKÁSI FÜLÖP.

Az előfizetési pénzek és tagsági díjak
Ózer Zsigmond egyleti pénztárnokhoz
Klauszál-utca 4. szám küldendők.
Szerkesztői iroda Sip-utca 12. sz.

Kiadja az „Orsz. magy. izr. tanító-
egyesület.”

Előfizetési ár: Nem tagok számára
egész évre 2 frt.

Az egyesület tagjainak díjmentesen jár.

Országos tanítói képviseleti közgyűlés, egyetemes tanítói gyűlés, tanítói szövetség és az Eötvös-alap.

Az 1881. év augusztus havában tartott országos tanítói képviseleti közgyűlés munkálatai.

Toldalékul a vallás- és közoktatásügyi miniszternek azon munkálatokra hozott határozatait. Ez czime azon ministeri kiadványnak, mely korszakot fog alkotni a magyar néptanítók egyesülési történetében. Az alkotmány helyreállta óta a tanítói lapokat nagyon foglalkoztatta az a kérdés: miképen és mi módon szervezzük az ország összes tanítói gyűléseit. Egyetemes tanítói gyűlések és képviseleti alapon szervezendő tanítói szövetség körül csoportosultak a vélemények. A kormány azonban a szövetséget határozottan ellenezvén, 1881-ben egybehívta az augusztus havában meg is tartott országos tanítói képviseleti közgyűlést, annak munkálatait némi módosításokkal határozatokká emelte. E módosítások szükségességéről és célszerűségéről vitatkozni lehet ugyan, de a tényt magát még tovább is bolýgatni, úgy hisszük sem czélszerű, sem szükséges, sem pedig hasznos. Az országgyűlés a miniszter ez ügybeni eljárását helyeselte, ami abból bizonyul legjobban, hogy a 15000 frtnyi nem csekély költségeket vita nélkül megszavazta. Nem hiszem tehát, hogy okosat cselekszünk, ha fejfel a falnak menve, tanügyi lapjainkban magát a képviseleti tanítói gyűlést ostromoljuk a helyett, hogy elfoglalnók az adott alapot és annak keretén belül iparkodnánk az új intézmény működési terét kibővíteni.

Nem szándékunk ugyan azoknak kedvét rontani, kik mindenbe bele kapaszkodnak, csak hogy a képviseleti tanítói gyűlés intézményére és a miniszterre rásüssék a reakció bélyegét: egyszerűen rá utalhatnánk az ellenzéki sajtó magatartására a miniszternek ezen intézkedésével szemben. És az ellenzéki sajtó magatartása a tanítók ezen állítólagos sérelmes ügyében nagyon is korrekt. Minden parlamentarís párt tudja, hogy ha a népnevelési ügy országos ügy legyen, akkor az országos *telelős* kormánynak kötelessége mindenre, a mi az iskola körül történik, egész befolyását biztosítani. Ha holnap Irányi Dániel ur lesz közoktatásügyi miniszter, ő sem fogja meg-

engedni, hogy a tanítói szövetség csinálja a tanügyi politikát és ő csak végrehajtsa. Irányi vagy Szilágyi is mint kultuszminiszterek oly bátrak volnának az Eötvös alap ellenőrzésére egy megbizottat kiküldeni és ha Budapest fővárosa még eltüri, hogy a minister kiadási teteleit jóváhagyhatja, vagy megtagadhatja, az ország tanítói is elviselhetik a ministeri ellenőrzést. Nem tudjuk oly egykedvűen fogadnák-e ezen urak, ha a tanítók azt mondanák rá: vigyázzatok csak, hogy a ti miniszteriumotokban ne lopjanak, mint ezt eltüri Trefort Agoston minister ur bizonyos urak részéről. — És e bizonyos urak nézete szerint egyik fő büne a képviseleti gyűlés szabályzatának az is, hogy a minister is küld képviselőket a gyűlésre. Mi meg azt hisszük, míg Európában és Amerikában a törvényhozás testület vagy a kétkamara systemán, vagy az érdekképviselaten nyugszik, addig mi is eltűrhetjük, hogy a kormány is tanfériakat küld tanácskozmányainkba. Nézetünk szerint eszélyes volna az alapot elfogadni és ezen alapon tovább dolgozni és oda törekedni, hogy a tanácskozmányi tárgyakból semmi, de semmi, ki ne legyen zárva, mi a népiskola és a tanító jólétének előmozdítására üdvös, vagy csak czélszerű lehet.

Ha egyszer megbarátkoztunk azon eszmével, hogy a képviseleti tanítói gyűlés az ország tanítóinak illetékes képviselése, akkor azt is könnyen fogjuk átérteni, hogy az Eötvös alap kezelése nem illet és nem illethet más, mint ezen országos tanítói testületet, és nem fogják fessegetni, hogy a formalitás kedvéért 4—5000 tanítót a fővárosba tereljünk. Az egyetemes gyűléseket, melyek alkotásuknál fogva sem a miniszterium, sem az egyletektől nem függenek és melyeknek létrehozása csak a rendőri szabályok megtartását föltételezik, ne vonjuk el rendeltetésüktől; az ezekkel való hatást tartsuk fel akkorra, ha netán szükség lesz votumukra — válságosabb időkre.

Szántó.

A terézvárosi izr. iskolaszék kebeléből kiküldött ötös-bizottságnak

EMLÉKIRATA*)

a fővárosi hitoktatás szervezése tárgyában.

Tek. Iskolaszék! Midőn a tek. Iskolaszék a fővárosi községi iskolákban nyújtandó vallástanítás sikerének biztosítása céljából mult év novemb. hó 6. tartott tanácskozmányában, alulirt bizottságot azon megtisztelő utasítással bizta meg, hogy a közös nép- és polgári iskola összes osztályai számára részletes „hit- és erkölestani tantervet” készítsen: nevezett bizottság fölötte nagy örömet talált abban, hogy didaktikai kérdésekben a tanítóság tapasztalatai első sorban vétetnek tekintetbe. Fogadja a tek. Iskolaszék a tapintatos elhatározásáért legbensőbb köszönetünket.

Az ügy fontos voltánál, csak nehezen vállalkoztunk a fent jelzett munkára, mert mindnyájunk előtt ismeretesek mindazon nehézségek, melyekkel ezen kérdés sikeres megoldása viszonyainknál fogva jár.

De áthatva a zsidóságot oly annyira érdeklődő kérdés fontosságától, és ismerve hitközségünk vezérférfiainak ez ügyet illető nemes- és áldo-

*) Mutatványul: „A zsidók hitoktatása hazánkban és külföldön” czime alatt megjelent röpiratból. Lásd irodalmi rovatunkat. Ugyanezen czim alatt lapunk előbbi számaiban megkezdett cikksorozatot, minthogy önálló füzetben kapható, szerző kíváratára megszakítottuk. Szerk.

zatot nem kimélő intenciót, melyeket évek óta megvalósítani törekszik: készségesen fogadtuk el a tek. Iskolaszék eme megtisztelő megbizását.

Munkálatunkat befejeztük és A) alatt ide mellékelve van szerencsénk azt a tek. Iskolaszéknek jóváhagyás, illetve megtestesítés végett betérjeszteni.

Hogy mely cél lebegett szemünk előtt és mely tekintetek és elvek voltak e munkálatnál irányadók, továbbá, mely eszközök által véltük a kitűzött célt elérhetőnek: a következőkből tűnik ki.

A nép- és polgári iskolából kikerülő zsidó ifjúságtól elvárjuk, hogy a vallásos élet áldásait felismerje és átérezze, hogy az emberi és polgári erények gyakorlására fogékony szívvel bírjon, a zsidó nép magasztos tanain lelkesüljön és történetéből buzdítást merítsen, szóval, hogy gyermekeink derék emberekké, becsületes polgárokká és a zsidóság büszke tagjává válhassanak.

Igen természetes, hogy az összes osztályok számára összeállított tananyagot a bibliából, mint a zsidó vallás legfőbb kutforrásából meritettük.

A bibliai elbeszélések fonalán legcélszerűbben fejleszthetők mindazon hit- és erkölcsstani fogalmak, melyeknek összessége a zsidó vallást teszi. A bibliai történetek tárgyalásánál hő alkalom nyílik mindannak megmagyarázására, mit az isteni tiszteletről, az ünnepekről, a szent jelvényekről, a jótékonytságról, az ember — és hazaszeretetről tudnunk kell.

Mindezeket kellően kiemeltük, jóllehet nem tudományos rendszerben, mely inkább a felsőbb tanintézetekbe való

A legkomolyabban foglalkoztatott bennünket a héber nyelv tanításának kérdése. Hogy a zsidó a nyilvános istenitiszteleten felépülni tudjon, *szükséges mindenekelőtt a héber olvasásban való jártasság, továbbá pedig a legfontosabb imadarabok megértése.*

Vajmi nehéz azonban e tekintetben célt érni jelen viszonyaink között, midőn a szülők az ebbeli gyakorlatokat *nemcsak elő nem segítik, de sok esetben meg is akadályozzák.*

A bizottság e nehézségeket kellően méltatva, kiváló gondot fordított arra, hogy az iskolából kikerülő ifjúság *annyi héber ismeretek birtokába jusson, hogg a nyilvános istenitiszteletet áhitattal követhesse.*

Végül hátorkodunk még azon lényegesebb föltételeket is körvonalozni, melyek kellő szakismeret és ügybuzgóság mellett, a tantervünkben kijelölt célhoz vezetőknek tekintjük. Ezek a következők:

1.) *Egy osztályban, illetve egy- legfőbb két egymásután következő évfolyamból összevont csoportban, hatvan tanulónál több együtt ne taníttassék.*

2.) *Minden osztály, illetve csoport, hetenkint legalább két órasi tanításban részesüljön.*

3.) *Az alsó osztályokban használandó héber ABC- és könyv, lehetőleg sok és szép nyomásu olvasási gyrkorlatokat tartalmazzon.*

4. *Az alsóbb osztályokban használandó héber fali olvasóabláknak kell, hogy az ABC-ék szövegével megegyezzenek.*

5.) *A gyermekek kezébe csak oly hittani vezérfonal adassék, mely legfőbb két egymásután következő évfolyam tananyagát tartalmazza.*

6.) *A használandó kézikönyv belsejében illetőleg szükségesnek látjuk, hogy a bibliai elbeszélések könnyű, a gyermek felfogásához mért nyelvezetű olvasmányokból álljon. Ezeket nyomban kövessék a belőlök levonható hit- és erkölcsstani tételek. A héber olvasási és fordítási gyakorlatokra szánt, valamint egyéb az olvasmányoktól független hittani tételek; a tankönyv egy külön részében foglaltassanak össze.*

7.) *A negyedik elemi osztálytól kezdve okvetlenül a Szidur is legyen*

kötelezett tankönyv és pedig az egyöntetőség kedvéért az összes közös iskolákban egy és ugyanazon-kiadású Szidur. **E célra az orsz. izr. tanítóegyesület Szidurja igen ajánlatos.**

8.) A hittani osztályzatnak iskolahatóságilag érvényt kell szerezni.

9.) Alkalmas és céltudatos módozatok által oda kell hatni, hogy a szülők érdekeltégét a szent ügy iránt felébresszük úgy, hogy ők maguk is segédkezzenek gyermekeik vállalásos neveltetése érdekében, a héber olvasás gyakorlásában,

10.) Az oktatás egyöntetűvé tétele céljából kívánatos, hogy a hittanítók mind egy tanítótestületté alakuljanak, mely rendszeresített értekezletekben tanácskozás tárgyává tegye a hitoktatásra vonatkozó netáni didactikai és fegyelmi kérdéseket. A tanítótestület határozatai a hitközség összes hittanítóira nézve, iskolahatóságuknak jóváhagyása mellett, kötelező erővel birjanak.

Ezek azon elvek, melyek munkálatunknak alapul szolgáltak és melyeknek megtestesítése által a kitűzött célt elérhetőnek véljük.

Remélve, hogy a tek. Iskolaszék ezen nyert megbízásunknak értelmében elkészített tantervünket jóváhagyni kegyes lesz.

maradtunk a tekintetes Iskolaszék

Budapest, 1882. február 26.

mély tisztelői

Morgenstern Jakab,
a bizottság jegyzője.

Csukási Fülöp,
Flesch Miksa,
Győri Adolf,
a bizottság tagjai

Fischer Nathan,
a bizottság elnöke.

Eszrevételek a m. kir. vallás - és közoktatási miniszter ur ő nagyméltóságának egy újabb rendeletére.

A hivatalos lap után közölték f. hó első napjain a napi lapok a m. kir. vallás-és közoktatási miniszter ur ő nagyméltóságának azon újabb rendeletét, mely szerint az okleveles néptanítók állami hivatalok betöltésére bocsáthatók, s hogy a tanítónak oklevele ezután mint érettségi bizonyítvánnyal azonos documentum tekintetbe veendő.

Eme rendelet logice tárgyalva két tételre bontható fel. Az előrészt a tanító személyének kínálkozik kedvezményül; míg záradéka a tanító oklevelének biztosít nagyobb tekintélyt. Egy újabb vívmány, melyet miniszter ur ő nagyméltóságának, ki a népnevelés napszámósainak mindenkor méltányos szószólója volt, hódolattal köszönhetünk.

De minden intézménynek meg vannak fény- és árnyoldalai, s csak akkor nevezhető igazán üdvösnek, ha az előbbiek ez utóbbiak felett győzelmet biztosítanak. Vajjon: melyek lehetnek eme rendelet fény- és árnyoldalai? Sokkal könnyebb ennek előnyeit, mint káros voltát argumentálni; s minthogy mindenkor ajánlatosabb előbb a nevezetesebb dolgokkal megküzdeni: vizsgáljuk mi is előbb a szóban levő rendeletből a népnevelés ügyére háramolható káros következményeit.

Az állam évenként ezeket költ tanítóképezdek fenntartására, a még mindig nagy tanító-hiány (? Szerk.) megszüntetése céljából. Ennek ellenében ez újabb miniszteri rendelet a hiányt-pótló tanerőket egy más, előttök ismeretlen térre tereli, hogy ott a képezdében elsajátított pädagogiai ismereteiket, mint posta-, vám-, vagy adóhivatalnokok, kataszteri pót-biztosok stb. érvényesítsék. Megfelel-e az ilyen következetlenség a népnevelés magasztos intenciójának? De tekintsünk csak egy kissé mélyebben a dolog valójába.

Hány ügyvéd, mérnök, orvos, tanár vagy plane diplomata van, ki egészen másnak szültett, mint az általa szabadon, néha kényszerítéséből választott és gyakran csak parányi mértékben általa betöltött hivatalának; és — mea culpa mea maxima culpa — hány tanító van, ki inkább akármilyen tanító nem? — Én magam személyesen ismerek egy olyan tanítót, ki 19 éves korában ott hagyta a vargasziját, és beállt a gymnásium első osztályába declinálni; négy évvel később mint diplomaticus csizmadia — pardon! —, mint oklevelés tanítóval találkoztam vele egy kis falucskában, melyen épen keresztül utazó valék. Vajjon melyik szánandóbb: e falu iskolája, vagy tanítója-e? Egy másik: N. szürszabó-legénynek bentörött a tüje a durva darócban, e fölötti elkeseredésében fölcsapott képezdésnek! ma áldásos tevékenységet fejt ki a szür — akarám mondani — a szörszálhasogató tanítás szabályainak alkalmazásában. Vajjon mennyit veszít a népnevelés ügye, ha az ilyen és ezekhez hasonló képességű tanítók ott hagyják az iskolát, és csakugyan valamely más, tehetségeiknek inkább megfelelő állásra lépnek? De ellenkezőleg is. Hány művelt ifju lép e tövises pályára tele vérmes reményekkel, ki tevékenysége kifejtésében a sors gyűlöletével találkozik? — Ez csalatkozva e szép pályába vetett reményeiben, megszűnt lelkes tanító lenni. Nem-e üdvös reá, de iskolájára nézve is, ha büzhödt léggel telített szűk tanterme roncsolt négy falainak „valet“-tet mond, s helyette egy adó-, posta-, vám-, vagy egyéb palotában álló iróasztala mellől néz egy fényesebb, vérmérsékletéhez jobban illő, szebb jövő elébe? Aki a nehéz pályára született, ki már a tanító nehéz mukájához hozzátörődött, ki csak is tanítói hivatásának ohajt élni; az megmarad az általa választott pályáján, ennek tövissei reá nézve rózsák, melyek egykor fáradozása jutalmául homlokát övezik; az ilyen tanítóra nézve megszűnt az állam által reáfordított költség a népnevelés oltárára hiában hozatott áldozat lenni.

Igy tehát szó sem lehet arról, hogy a tanítás és nevelés ügye eme rendelet végrehajtása által kárt szenvedjen, mert ez ügynek lelkes, — hogy úgy mondjam — harcedzett, nem pedig mesterségöket megunt, másrészt pedig sportférfiakra van szüksége. Távoll legyen tőlem gyanuval élni azon t. kartársak iránt, kik eddig szerény körükben dicső munkát végeztek, hogy a nagyzás hóbortjának hódolva iskolájukat ott hagyják a faképnél. Aki pedig azért él eme rendelet előrészenek kedvezményével, mert e pályán úgy sem boldogulhatott volna, annak szivből gratulálok, vele együtt a népnevelés ügyének, mert mindkettő megszabadult egymástól.

Nézzük már most az előttünk fekvő rendeletnek második tételét, annak záradékát. Fogadjuk ezt t. kartársak közelismeréssel, bár jegyezzük meg, hogy a törvényhozás tartozott eme méltányos jog megadásával a tanító oklevelének, mert ez ideig a tanító, ki mint felveendő tanítójelölt a törvény szerint a középiskolák négy alsó osztályának megfelelő előkészültséggel bírta, a három (most négy) évig tartó képezdei tanfolyamot, majd az egy évre kiszabott gyakorlat után a képezdét bevégezte, — ami összesen bőven megfelel a középiskolák nyolc osztályának, — még nem volt érett . . . De — „a jó mindig jókor jó, — s azért rójuk le tiszteletünket közös hálanyilatkozattal nagy előharcosunk a m. kir. vallás- és közoktatási miniszter ur ö nagyméltóságának. A pünkösdi napon a fővárosban egybegyűlő III. egyetemes gyűlés végrehajtó bizottsága küldöttségileg megköszönheti a miniszter urnak e kegyes intézvényét és megkérdezheti: vajjon a tekintetben is bír-e a tanító oklevele az érettségi bizonyítvány abbéli hatályával, hogy

azzal a tanító továbbképezés végett a tudományos egyetemre (Hát még hová? Szerk.) mehet. Mert csak így nevezhető eme megadatott kitüntetés a tanító oklevelének valódi vivmálynak; ellenkező esetben csak „Ein Titel ohne Mittel.”

Marczaliban, marcius 24 én.

Kuttner Miksa.

A tanítói nyomoruságokra vonatkozólag.

Lapunk, t. évi 3. számában Szántó ur, nem *Darázs Péter* hivatalos szuronyaival fegyverkezve, de egész tárgyilagossággal ismét egy még eddig hallatlan eszközzel elkövetett tanítógyilkosságot tesz közzé, értem a majsai tanítót, a ki az állandósítási eszmének áldozatul esett. Hadd egészítsem ki ezen szomorú tárgyat, a mennyire biztos kutforrásból értesülve vagyok. A halasi rabbi egyike azon egyéneknek, a ki csakugyan saját énjét iparkodik előtérbe tolni; a hol saját előnyét kockáztatva látja, ott minden eszköz elég szent célja elérésére. Így történt, hogy egyik kartársát, a czecei rabbit, ki a szerencsétlen majsai tanító atyja, a félegyházai ort. községből, azért hogy ő ott Bezirksrabbiner lehessen, minden kigondolható furfang által kiszorította. Csodálkozni — e tehát azon, hogy egy tanítót, ki szerinte az ő társadalmi agyafurt eszméjének legártalmasabb tagja, láb alól eltett? Megvallom, engem ezen eset legkevesbé sem lepett meg. Sajnálom, hogy papról ilyesmit el kell mondanom; de a szomorú tapasztalat megtanított, hogy magyarul nem tudó papjaink nagyobb része nem jobbak a Deákné vasznánál: hát még a halasi rabbi, ki beillenék nagymufftinak, nem volna illetékes és feljogosítva egy tanítónak, a ki a magyar nyelvre tanítja a zsidó gyereket, életét tönkre tenni? No de a megtörténtet megtörténhetlenné tenni nem lehet; mi ezen tényből azon tanulságot vonhatjuk le, hogy nem vagyunk még az önkény ellen elegendően ótalmazva, nem tettünk még eleget kötelességünknek; többet mondok, a magas kormány — ámbár eddig tett intézkedései hálával legyenek itt felemlítve — sem zárta még el az autonómia határtalan hatalmának minden buvolyukát. Hogyan lehetne tehát a bajon gyökeresen segíteni, nem e szűk sorok keretébe való, nem is telhető csekélységemtől; de egyet még is mondanék, mely talán figyelemre méltó volna. Tudvalevő dolog, hogy a zsidó községekben többnyire a tanító fizetése csak a szülők zsebéből kerül ki, csak itt-ott, s vajmi csekélységgel járul hozzá a községgel járul hozzá a község pénztára. Így megtörténik, hogy egy szép napon, mikor a község tanítójától szabadulni akar, az iskolát magánjellegűvé dektarálja s magát a tanító irányábani kötelezettségek alól feloldottnak tekinti. Ne gondold t. olvassó, hogy képeleti dolgokról beszélek; tények ezek, kiméleltből nem említem fel a helyet. Igaz, hogy volt a községgel baja a tanfelügyelőnek, közíg. bizottságnak, szolgabírónak; de a dolog elintézéséig néhány családnak csak úgy vaczogot a foga az éhségtől. Hogy ilyesmi precedenssé ne váljék, szükséges volna, hogy minden község évenként terjeszsze fel iskola költségvetését a közíg. bizottsághoz. Ezt a ministeriumnál könnyen ki lehetne eszközölni, mint-hogy ez az autonómiába nem ütközik s csak a törvény értelmének kiegészítésül szolgálna. Hogy ez által a község jobban megértene, hogy ő köteles az iskolát fentartani, s hogy a tanító fizetése biztosabb alapra volna fektetve, felesleges magyarázgatnom. Ugy hiszem, ha ismét egy lépéssel tovább megyünk, kartársaink is megfogják érteni, mi az az egyesületi élet, mit s mennyit lehet még elérni, ha nem 2--3000-an, de

2000-ad leszünk ; ugy hiszem, nem fognak késni zászlónk alá esküdni. Részemről indítványomat a közp. választmánynak figyelmébe ajánlom ; s csak örülni fogok, ha ez más és még sikeresebb módon fog eszközöltetni s meg oldatni ; örülni fogok, ha mint napszámos én is egy parányi követ hordtam a nagy bástya felépítéséhez. Isten velünk !*) **Laufer Lajos.**

*) **Szerkesztői megjegyzés.** *Teljes méltánylattal viseltetünk vidéki kartársaink jogos követelményei irányában és legyenek meggyőződve, hogy az elnökség éber figyelemmel kíséri hitfelekezeti iskolaügyünk körül felmerülő kórjeleket, lelkiismeretesen gyűjti az ezen ügygel kapcsolatban álló adatokat és gondja lesz rá, hogy a megfelelő alakban tőle kitelhetőleg hozzájáruljon a lerombolás művéhez ; de az építkezésről sem feledkezik meg.* Egyelőre csak annyit, hogy a központi választmányban tüzetesen foglalkoznak iskolaügyünk körül mutatkozó kórállapotok tanulmányozásával. Illetékes helyen szóba hozzuk egy tágabb körü értekezletnek való egybehívását (az idei nagy szünidő alatt), ez mintegy előkészíti a napirendben lévő nagy fontosságú országos kérdések körüli álláspontunkat, ennek megtörténte után a nagy ülést a szokottnál rövidebb idő múlva egybehívjuk. Ez egyelőre ugyancsak az elnökség terve, de ismerve a közp. választmány kebelében uralkodó hagulatot, reméljük, hogy tervezetünket jóváhagyja, illetve magáévá teszi.

Meglehet ugyan, hogy *a siker nem minden irányban felel majdán meg várakozásunknak*, de mi nyíltan, férfiasan *foglaljunk állást*, legalább az utókor vádjait háritsuk el magunkról, *nehogy unokáink* a gyávák és tehetetlenek egyesületének kereszteljék gyülekezetünket. Addig is fel a munkára ! Mutassuk meg iskoláinkban, hogy a szó-szorosh értelmében *tanítók* vagyunk, gondunk lesz rá azután, hogy *emberi méltóságunkat* is számba vegyék.

Könyvismertetés.

Magyar nyelv- és írálytan, helyesírási és irodalmi függelékkel.
Írta: Klíngenberg Jakab. A népiskola V. és VI., valamint a polgári iskola I. és II. osztályai számára. Második javított kiadás. Budapest.
Franklin társulat 1882. Ára kötve 60 kr.

A jelenlegi korszaknak főjellege : *az egyéniség általános elismerése és érvényesítése.* A paedagogia terén is az egyéniség uralma észrevehető. Sok napi kérdés a paedagogusok gondolkodását igénybe veszi, a vélemények eltérnek, a tekintély nagysága csökken, de a tekintélyek száma szaporodik ; a mit tegnap jónak és célszerűnek elismertek, holnap már mint elavult nézetet tekintik ; az egyik paedagogus Niemyer zászlójához tartozik, a másik Herbartra esküszik, a harmadik az empirikai lélektanra hivatkozik, a negyedik saját sok évi tapasztalataival dicsekszik. Egyszóval a paedagogiának van átmeneti korszaka. Innen származnak a különböző paedagogiai vélemények, ennek következtében hiányzik sok irányban a szilárd álláspont és ennek folytán hallatszik a paedagogia mezején is a zavar és az önkény fölötti panasz.

Vajjon célszerű-e a tankönyvek alkalmazása? Szükséges-e a grammatica tanítása a népiskolában vagy nem? Ezen kérdésekkel foglalkozik a 19. század utolsó negyede is.

Vajjon szabad-e a nyelvtant módszerűen szerkesztett segédkönyv alap-

ján a népiskolában tanítani, vagy kapcsolandó-e a nyelvtan tanítása az olvasmányokhoz? Ezen kérdés is Kellner és Otto paedagogusok ideje óta az európai tanítókat 2 főtárborba osztja. Miután mai feladatomból csak azt tüztém ki, hogy a cikk élén nevezett nyelvtani munkát ismertessem és bíráljam, nem lehet szándékom, hogy az épen felsorolt napi kérdésekhez tüzetesebben szóljak; de azért mégis bátor leszek a mű bírálása előtt, a bevezetésben említett kérdés fölött véleményemet röviden, de indokolás nélkül előrebocsátani.

Ha azt el is ismerjük, hogy a népiskolában minél kevesebb tankönyv használtassék, ha még azt is megengedjük, hogy a grammatikából csak az tanítandó, a mi a helyesírás és a nyelvértéshez okvetlenül szükséges, ha végre azok véleményéhez is csatlakozunk, hogy a grammaticai szabályok az olvasmányok tárgyalásának alkalmával megmagyarázhatók és begyakorolhatók: mindannak dacára nem tartozunk azon paedagogusokhoz, a kik a népiskolából minden segédkönyvet kizárni akarnak; nem csatlakozunk azen paedagogusokhoz, kik minden körülmény tekintetbe vétele nélkül a nyelv és irálytani segédkönyvek használatát és behozatalát ellenzik. Vajjon kiküszöbölendő-e egy tantárgy a népiskolából vagy nem? behozandó-e egy új tantárgy a népiskolába vagy nem? A fölött vitatkozhatik a *methodica*, itt legyen az ő szava döntő. Mi módon és micsoda tanmenet szerint kell a tantárgyak anyagát választani és rendezni, miképen kell a népiskolában egy tantárgyat előadni, ezen kérdésre csak a *methodica* adhat indokolt választ. De szabad-e a tanítónak az oktatásnál a tanulók kezébe egy műveltségi fokukhoz mért tervszerű segédkönyvet adni, ez tulajdonképen már nem *tiszta methodicai* kérdés, az már inkább *paedagogiai technikai* kérdés. Ha ezen segédkönyv valóban a *methodica* szabályainak megfelel, úgy hogy az ismeretek elsajátítását könnyebbiti, a tanulás eredményét biztosítja, a tanulók öntevékenységet előmozdítja, mért nem volna szabad ezt behoznunk? Mért legyen tiltva az ily célszerű taneszköz alkalmazása? Ha a sok módszer nélkül gyártott tankönyvek behozatala által sokszor visszaélések történtek, azért talán tiltva legyen e a sajtó jótékonyosságát felhasználni? Egyenlők-e a tanítók műveltségük-, képességükre nézve? Nem különböznek-e egymástól az iskolák, tanulókra, szervezetükre nézve? Eszembe jutnak Göthe ezen szavai:

„Eines passt nicht für alle,
Schaue jeder, dass er nicht falle.“

Itt is az aranyközéputat ajánljuk. Már azon körülmény, hogy *Klingenberg* magyar nyelv- és irálytana néhány hó alatt a második kiadást elérte, mutatja, hogy sok tanító egy nyelv és irálytani segédkönyv szükségét érzi, főképen a népiskola 5. és 6. osztályaiban. E hosszú bevezetés után térjünk át a mi feladatunkra és nézzük meg, milyen ezen könyv.

Mindenekelőtt azt kell megjegyeznünk, hogy ezen könyv nem csak a grammatikát és az irálytant tartalmazza, hanem közli egyszersmind a helyesírás — a költészet — és az irodalomtant rövid vázlatban; és ez nagyon helyes, a költészet — és irodalomtani ismeretek által figyelmeztetjük a tanulókat a költemények — a hazai jeles írók műveinek szépségeire; ezek által nemesíthetjük nyelvérzéküket, gazdagíthatjuk gondolatkörüket. Általában kívánjuk, hogy minden iskola vezérelve, jeligéje legyen: „Kevesebb grammaticai és több irodalmi elemzések“, kevesebb a nyelvtan — és több az irodalomból“. De *Klingenberg* grammatikája nem csupán száraz szabályok halmazata. Nem, az ő grammatikája egy jó előkészítő iskola a helyes irály elsajátításához. A nyelvtani példák, tartalmas, tanulságos erkölcsképző

— minta mondatok, — és legnagyobb része a magyar írók classikus műveiből vagy az 5. olvasókönyvből van merítve és ez által a jó irály és a szabatos világos fogalmazás elsajátítására szolgáló eszközeül tekinthetők. A nyelvtani feladványok úgy vannak választva, hogy ezek által a tanulók a gondolatok előszóbeli és írásbeli kifejezésre célszerű módon és fokozatos úton vezetessenek.

Ami a nyelvtani tananyag elrendezését illeti, a szerző a mondatrészeket vezérelvül használja fel és mi ezen felosztást nagyon helyeseljük. Mondat, alany, állitmány, kiegészítő, jelző és határozó mellékmondat — ezek az emberi gondolatok, fogalmak és ítéletek viszonyainak legfontosabb kifejezésalakjai és ezek helyes tárgyalása által a tanulók legbiztosabb módon a nyelv megértésében, a helyes, rendezett és világos gondolkodásban gyakoroltatnak. Hogy az előadott nyelvtani tananyag maradandóbbá váljék, arra szolgál e nyelvtan 8. szakasza, mely a nyelvtant a hang-, szó- és mondat-tanra felosztja; és ezáltal a tanulóknak a kívánt rendszeres áttekintését nyújtja.

Vizsgáljuk most Klingenberg könyvének II. részét, t. i. az *irálytant*. Miképen vezetjük a tanulókat a gondolatok kifejezésére? Az által, hogy a gyermekek gondolatkörét tágítjuk, érzelmeiket felkeltjük, szóbőségüket gyarapítjuk, jó, szép mintaszerű írásművek bemutatása és irálytani tárgyalása által a tanulók nyelvérzékét nemesítjük, a nyelvtudatot ébresztjük, figyelmüket a különböző írásművek tartalma, alakjára, szerkezetének elrendezésére, törvényeire figyelmeztetjük és a növendéket célszerű vezetése fokozatos feladványok által a bemutatott írásművek utánzásában, egyszerű gondolatai és érzelmeinek kifejezésében szorgalmasangyakoroljuk.

Ezen cél elérésére, a szerző néhány célszerű fogalmazási előgyakorlatok előrebocsátása után, módszerü tapintattal válogatott elbeszélést, prózai és kötött alakban, továbbá sok leírást, levelet, egyszerű szóval a különböző műfajokat és ügyiratot mintákul közli; mutatja, miképen kell ezeket irálytani szempontból tárgyalni, miképen kell ezekből a fogalmazás, a levélírás szabályait levezetni, miképen kell az olvasmányokat irálytani szempontból elemezni, hogy a gyermeket képesítjük egy bizonyos tétel fölött gondolatokat gyűjteni, rendezni és világos szép nyelven kifejezni. Ezen cél elérése érdekében gondoskodik a szerző, számos, a tanulók fejlettségi fokához mért feladványok és fogalmazási gyakorlatokról. Mind a nyelvtan, mind az irálytannal az inductiv módszer van alkalmazva, mindig a példákból indul ki. Szemlélet, gondolkozás, következtetés, belátás, utánzási és öntevékény alkalmazás; elmélet és gyakorlat mindig karöltve lépnek fel, úgy hogy ezen segédkönyv a tanítóknak, mind vezérkönyv, a gyermekeknek pedig feladvány táru szolgálhat. Épen ezen könyv minden egyes lapja hirdeti, hogy az olvasókönyv a fogalmazási gyakorlatok főforrását képezze és hogy minden tantárgy a gondolatok kifejezésének gyakorlására használtassék.

Mint függelékét találjuk e könyvben még rövid vázlatban: a helyesírást, a költészet és irodalomtant, mely ismeretek szoros összefüggésben állnak a nyelv-és irálytannal és így egy összhangzó egészet képeznek. Ha ezen nyelvtani könyv tananyagát tartalmára és alakjára, feldolgozására és elrendezésére nézve methodicai szempontból vizsgáljuk, ha a nyújtott nyelv-, irály- és helyesírástani példákat, magyarázatokat, felosztásokat, feladványokat és gyakorlatokat a pedagógiai mértékkel, követelményekkel mérjük; ha végül tekintetbe vesszük, hogy nálunk a népiskola 5. és 6. osztályai még mindig nagyon gyéren, kis számban el vannak

terjedve a ritkaságok közé tartoznak, és hogy a szerző kényszerítve volt e könyv szerkesztésénél egyszersmind a polg. iskola 1. és 2. osztály kívánalmait tekintetbe venni és hogy általában nem igen könnyű dolog két úrnak egyszerre szolgálni: akkor azt az ítéletet kell mondanunk, hogy *Klingenberg magyar nyelv- és irálytana* a már létező hasonló jobb, segédkönyvekkel bátran versenyezhet, hogy ezt a tankönyvet a legszigorúbb bíráló *ajánlásra méltónak* fogja találni.

Azon reményben, hogy ezen könyv még több kiadásban meg fog jelenni, bátorkodunk még azt az egyéni észrevételt kockáztatni, hogy véleményünk szerint e könyv becse és haszna sokat nyerne, ha a legközelebbi kiadásnál a szerző a nyelvtani szabályok alapos és számos felsorolására kevesebb súlyt fektetne: de szócsaládokra és szólásokra, a szójelentésre, és ethymológiára, a gondolatok sűritésére és bővítésére, a levelek bevezetésére és zárására vonatkozó gyakorlatokra nagyobb figyelmet fordítana.

Minden, a mi létezik, fejlődésnek van alávetve. Ez a jó könyveknél is áll. Adjunk a szerzőnek alkalmat, hogy könyve minél előbb a 3-ik kiadásban megjelenhessék. —

L. A.

Az orsz. izr. ösztöndij-egyesület.

—Sz.— Ezen egyesület egy nagyon is időszerű reformot hozott be az ösztöndijak kiosztásában. Ösztöndijakat már most is és a jövőben csak egyetemi és rabbiképző intézeti hallgatók nyerhetnek el. És az nagyon is rendjén van. Ifjúságunkat ösztönözni, hogy tudományos pályára lépjen nagyon is fölösleges most, sőt szükségesebb volna, hogy a szülők inkább a kézmű és iparra neveltessék gyermekeiket. Ha azonban szegény ifjak ilyen kultámogatás nélkül odaviszik, hogy az egyetemen, vagy a semináriumban kitűnő haladást tanusítanak, megis érdemlik, hogy ösztöndijjal támogattassanak, hogy annál jobb kedvvel folytathassák tanulmányaikat. Az ösztöndij egyesület, mely így fogja föl feladatát megérdemelné, hogy hitsorsosaink minél bőkezűebben támogatsák törekvéseit.

Izraelita ösztöndijak: Az orsz. magyar izr. ösztöndijegylet választmánya az 1881/2 tanévre kihirdetett ösztöndijak folyó hó 20-án Dr. Rózsay József kir. tanácsos elnöklete alatt tartott ülésében a következő folyamódóknak adományozta. 1.) A báró Eötvös József féle 200 ftos ösztöndiját két egyenlő részben: a.) **Steinherz Jakab** (Nagy-Paka) országos rabbiképző intézeti növendéknek Budapesten. b.) **Kunos Ignác** (Sámson) bölcsészethallgatónak Budapesten; 2.) A Podhrágyi Popper féle 100 ftos ösztöndiját **Glücklich Emil** (Vág-Ujhely) I éves joghallgatónak Budapesten; 3.) A Dr. Östreicher Ede-féle 100 ftos ösztöndiját **Frisch Jakab** II. éves orvostanhallgatónak Budapesten; 4.) A Fochs M. L.-féle 100 ftos ösztöndiját **Herczog Manó** orsz. rabbiképző intézeti növendéknek Budapesten; 5.) A Fochs Johanna-féle 100 ftos ösztöndiját **Haas Dávid** (Szendrő) III. éves műegyetemi hallgatónak Budapesten; 6.) A Sternthal Arthur-féle 100 ftos ösztöndiját **Bihari Mór** (Ér-Keserű) III. éves joghallgatónak Budapesten; 7.) A Schreiber Móricz és Ernesztina-féle 100 ftos ösztöndiját **Szóbl Ármán** (Gyöngyös) IV. éves orvostanhallgatónak Budapesten; 8.) A Neumann Julia és Neumann Miksa-féle 100 ftos ösztöndiját **Stern Jakab** (Homonna) V. éves műegyetemi hallgatónak Budapesten; 9.) A Pollák Adolf-féle 100 ftos ösztöndiját. **Singer Bertalan** (Znióvárálja) II. éves bölcsészethallgatónak Budapesten; továbbá 18 100—100 ftos egyleti ösztöndiját: 10.) **Hajnal Vilmos**

Szentes) III. éves joghallgatónak Budapesten; 11.) **Pickler** Gyula (Temesvár) II. éves joghallgatónak Budapesten; 12.) **Bakonyi** Sámuel (Debreczen) II. éves joghallgatónak Budapesten; 13.) **Singer** Miksa (Csáktornya) I. éves joghallgatónak Budapesten; 14.) **Rosenberg** Emil (Nagy-Kálló szigorló, orvos Budapesten; 15.) **Krammer** Ferencz (Kereki) IV. éves orvostanhallgatónak Budapesten; 16.) **Tyrmann** József (N.-Károly) V. éves orvostanhallgatónak Budapesten; 17.) **Pfeffer** Simon (Sárköz-Ujlak) V. éves orvostanhallgatónak Budapesten; 18.) **Rosinger** Vilmos (B.-Ujfalu) V. éves orvostanhallgatónak Budapesten; 19.) **Marczali** Pál (Marczali) III. éves orvostanhallgatónak Budapesten; 20.) **Mandl** József (Ungvár) IV. éves orvostanhallgatónak Budapesten; 21.) **Katz** Albert (R.-Keresztúr) II. éves bölcsészethallgatónak Budapesten; 22.) **Guttenberg** Adolf Pál (N.-Kálló) I. éves bölcsészethallgatónak Budapesten; 23.) **Weisz** Gábor (Csécsény) I. éves bölcsészethallgatónak Budapesten; 24.) **Fischer** Gyula (Szász-Keresztúr) orsz. rabbiképző intézeti növendéknek Budapesten; 25.) **Rozenstein** Mór (N.-Megyer) országos rabbiképző intézeti növendéknek Budapesten; 26.) **Schreiner** Márton (N.-Várad) orsz. rabbiképző- intézeti növendéknek Budapesten; 27.) **Posel** Gusztáv (Moór) II. éves műegyetemi hallgatónak Budapesten.

Összesen pályázott 155 folyamodó, akiknek nagyobb része az előirt és egy ösztöndíj elnyeréséhez szükségelt minősítvénynyel birt ugyan, de az egyesületnek szerény anyagi viszonyai folytán kérelmük tekintetbe vehető nem volt. Összes folyamodók benyújtott kérvényeiket legkésőbbben folyó évi április 15-éig Dr. **Simon** József egyleti titkár úrnál (Budapest V. Fürdő utca 10 sz.) átvehetik.

Irodalom.

(Folytatás.)

תורת החינוך לבני ישראל. Erziehungslehre für Israeliten. Eine praktische Anleitung zu einer religiös-sittlichen Erziehung und Unterweisung der Kinder. Nach biblischen, talmudischen und pädagogischen Quellen bearbeitet von Israel Singer, autor. Rabbiner, Klassenlehrer an der isr. Hauptschule u. Religionslehrer am Obergymnasium zu Sátoralja-Ujhely.

Dieses Buch enthält eine klare Widerlegung auf die von Verfasser Dr. August Rohling veröffentlichte Schrift: der „Talmudjude“ u. auf die Verläumdung der Antisemiten. Ára 75 kr. = 1.50 márka. Megrendelhető minden könyvkereskedésben is a szerzőnél.

Már *kétezer* évvel ezelőtt Simon ben Setach, a Misna írója, községek iskolák fölállítását rendelé el. Az elsőt ő maga állította föl Jeruzsálemben, 150 évvel későbbben Josua ben Gamlos elrendelte, hogy minden városban iskola állittassék, hová 6—7 éves gyermekek beadassanak. (Tr. B. B. 21.)

Hogy a szerző kitüntesse, miképpen ezen iskolák nem csak a hittani oktatásnak szolgáltak, a következőket is idézi a sokat ócsárolt Talmudból (Tr. B. K. 83.): Rabban Simon ben Gamliel mondja, hogy atyja házában levő *ezer* tanítványa közül, 500 a hittudományban, 500 pedig a görög bölcsészetben nyert oktatást.

Azon tulbuzgóknak pedig, kik még korunkban is idegenkednek gyermekeiket a modern tudományokban oktattatni, kik előtt csak oly rabbi szent, ki semmiféle élő nyelven nem beszél, megszívelésül szolgáljon a

Talmud következő tana: Palaestinában a héber nyelv mellett a görög, Babiloniában pedig a héber mellett a perzsa nyelv tanítottotott. (Talm. Gittin 28. szota. 49. B. K. 82.)

11. A fiúnak való fogadtatása az iskolában. Jelige: „Ime, ez az a nap, melyet reméltünk, elértük és vágyódtunk utána.“ Keresztény paedagogusok is, mint Dinter, Denzel és mások melegen ajánlották azon nap megünneplését, melyen a gyermek a biblia olvasását kezdi vagy végzi. A szerző itt bőven ismerteti azon szertartásokat, melyek közt őseink korában a gyermekek az iskolába bevezettetett, azon ünnepélyeket, melyeket rendeztek, mikor a Biblia és a Misna olvasását kezdték. Csak a legérdekesebbet fogjuk röviden közölni, úgy is csak ismertetni akarjuk a könyvet:

A héber olvasással a kinyilatkoztatási ünnep (Sevuos) reggelén kezdtek. A gyermek a tanító keblére tétetett, czélozva Mozs. III. 11. 12 versére: „Vidd öledben, mint a nevelő viszi a csecsemőt.“ A gyermeknek, miután az alfabetát vele leolvastatták, mézeskalácsot adtak, melyen a következő vers állott: „Az Ur Isten adott nekem bölcs nyelvet, hogy alkalmas időben tudjam az igét szólni a megfáradottnak; felserkent minden reggel, felserkenti az én fületem, hogy hallgassam ötet, mint Tanítómeztart.“ (Jezsaiás 50. 4.)

12. A szülőknek, iskolába járó gyermekeik iránti kötelelességeiről.

13. A nyilvános vizsgákról, következő jeligével: a kik vetnek könyhullatással, nagy örömmel aratnak (Zsolt. 126. 5.)

14. A szünidőkről, e maliciosus jeligével: „Édes az álom a szolgának“ (Priedkátor 5. 11.) Élénken ecseteli ugyan e cikkben a tanító verejtékes munkáját, de a hosszas szünidőnek nem barátja.

15. Az iskolából való kilépésről, e jeligével: „Jobb akármilyen dolognak a vége annak kezdeténél.“ (Pred. 7. 8.)

Az iskolaszékről, e jeligével: „Válasszatok közületek bölcs, értelmes és tapasztalt férfiakat, hogy azokat fökké tegyem fölétek. (M. 5. 1. 13.)

17. Az előjáróságról, e jeligével: „És te pedig válassz ki magadnak az egész népből derék, istenfelő férfiakat, az igazság embereit, kik a haszonlesést gyűlölik és tegyed azokat előjárókká.“ (Mozs. 2. 18. 21.) E szakaszban igen érdekes idézeteket hoz a Talmudból, melyek bizonyítanak, hogy az őskorban milyen kiváló állást igényeltek a talmudisták a néptanítók számára. Végül még Sirah Jesu könyvéből igen érdekes paedagogiai tételeket közöl.

A könyv megérdemli, hogy egy tanító könyvtarából se hiányozzék; megérdemli, hogy a tanítók a családokba bejuttassák, hogy a szülők és iskolabarátok olvassák. A szerző e művecskével érdemeket szerzett magának a zsidó iskola és tanítók körül.

SZÁNTÓ.

A zsidók hitoktatása hazánkban és külföldön.

Ezen czim alatt jelent meg Csukási Fülöptől egy másfél ivnyi füzet. (Kapható szerzőnél, akácza u. 65. sz., ára 25 kr.)

Szerző e munkálatával egy már tágabb körökben érezhetővé vált zsidó hitoktatási kérdésnek létét constatalja, megbeszélés tárgyává teszi a hittanítási kérdést, mint legujabb iskolaviszonyainknak felekezeteinkre nézve

káros következményét, — valamint ezen kérdéssel szemben foglalt álláspontokat hazánkban és külföldön; — hangsúlyozza azon általános fogvatkozásokat, melyek véleménye szerint országos szervezést igényelnek és a sikeres hitoktatást nehezítő fővárosi iskolaviszonyokat. Közli továbbá azon emlékiratot, melyet egy fővárosi tanítókból álló ötös bizottság egy általa elkészített zsidó vallástani tanterv kíséretében iskolahatóságának benyújtott, valamint a tantervet*) is. Ezt követi összehasonlítás czéljából a badeni zsidóság hitoktatási szabályzata és tanterve. Végre mindazon teendőket érinti, melyeknek felkarolása a hazai, de különösen a fővárosi zsidóság intéző közegeit illeti.

Már ezen tartalomból is kiviláglik szerző azon tiszta szándéka, hogy a publicisztika elő hozván a zsidóság ezen fontos ügyét, előmozdítsa a sikeres czéltudatos hitoktatást és vele a zsidó vallásos és erkölcsös életet, mire nézve az utolsó időben sajnos jelenségek mutatkoznak ugy a magán, mint a közéletben.

Megismerteti velünk a kórállapotot, előadja a betegség keletkezését és tünetényeit és szent hévvel szívünkre köti, hogy az orvoslást igénylő zsidó vallásos életet újra előmozdítsuk és a hol lehet nézeteivel összhangzásba hozzuk. Felemlitjük még, hogy a füzetke után befolyó tiszta jövedelem egy nemrég elhunyt érdemült fiatal tanító (H. J.) számára állítandó *sirkő költségeinek fedezésére fordittatik.*

Ezen aktuális érdekeltséggel bíró füzetből e lapok más rovatában szószerinti kivonatot is talál a t. olvasó.

A mutatványul bemutatott emlékiratban kifejtett nézetek, a pesti izr. hitközség VI. és VII. kerületi iskolaszék f. hó 27-én, Tek. Dr. Reinitz József ur elnöklete alatt tartott ülésében, melyben főtisztelendő Dr. Kohn Sámuel ur, valamint ugyan e kerület hitoktatói is részt vettek, általánosságban elfogadtattak és megtestesítés végett a központi iskolai előljárásnak ajánlatott.

Csukási ur művecskéjének zárszavában tett indítványai, melyek véleménye szerint hivatva volnának a zsidó hitoktatás országos rendezését legalább kezdeményezni, sok tekintetben figyelemre méltók. Alapos reményünk van, hogy az illető közegek, melyekhez irányozva vannak, a szent ügyet felkarolandják. Csukási ur működésének aránylag rövid ideje alatt a zsidó hitoktatás körül is oly élénk tevékenységet fejtett ki, a mely tágabb körben is elismerést és támogatást érdemel.

MORGENSTERN JAKAB.

*) Nem hisszük, hogy a közös iskolákban nyújtott hitoktatás valaha azt eredményezheti, a mit a bizottság czélul tűzött ki, ez legfőbb egy zsidó felekezeti iskolában érhető el. Mi tehát több felekezeti iskolának feiállítását és áldozatokat nem kimélő fentartását ajánljuk a zsidó hitközségeknek.

S z e r k.

△ **Magyar könyvtár.** Szerkesztik Dr. *Székely* Ferencz Dr. *Staub* Mórícz és *Bakos* János. Budapest, *Aigner* Lajosnál. Megjelent: *A lélek tükre, vagy: Ismerd meg tenmagadat; továbbá: A boldogság alapköve: mindkét füzetnek a szerzője Mayer Miksa. Egy füzet ára 15 kr.*

△ *Buxbaum* Henrik pozsonyi tagtársunktól megjelent és *Stampfl* Károly bizományosnál 20 krát megrendelhető: „*Dr. Adolf Dux Geburtstätte: das Merleche-Dux-Haus in Pressburg.*“ A tiszta jövedelem egy része jótékony célra fordittatik.

Beküldetett: „A budapesti állami elemi és polgári iskolai tanítóképezde **Múltja és jelene** (187^{3/4}—188^{0/81}) Irta **Gyertyánffy István** a budapesti állami és elemi és polg. isk. tanítóképezde igazgatója. Ára 1 frt 50 kr. A mű előadásából befolyó egész jövedelem az intézeti növendékek segélyegyletének van szánva.“ Egyelőre csak annyit mondunk, hogy e fölötté érdekes mű a közkezen forgó iskolai „Értesítők“ halmazából *torony magasságyira kiemelkedik* és képző-intézeteink történetét kutató iróinknak megbecsülhetlen anyagot szolgál. Behatóbb ismertetését ezen 520 nagy negyedrév ivre terjedő műnek, jövő számunk hozza.

Nemzeti nőnevelés. Szerkesztik és kiadják a budapesti sugáruti állami tanító-képzőintézet tanítói. III. évfolyam, márcziusi füzet. Tartalom: 1. Az egészségtan leányiskoláinkban. Péterfy Sándor. 2. Hogyan neveljük leányainkat? Legouvé Ernő után. 3. Kuczelnik Vilma emlékezete. (Arcz-képpel.) Tomor Ilona. 4. A magyar nép története a legrégibb időktől a honfoglalás befejezéseig. Sebestyén Gyula. 5. Böngészet egy régi könyvben. Bánfy János. 6. Kertészkedés a szobában. M. L. 7. Az országos nőiparkiállítás egy becses emléke. 8. Könyvismertetés. 9. Jegyzetek a gyakorlati tanító számára. —y—r. 10. Vegyesek. Színes himzés-minta mellékletek.

— **A magyar „Dal Album“** III-ik kötetének 4-füzete megjelent a következő tartalommal: 1. Ez a kis lány csapodár. 2. Ez a szemem, ez az egyik. 3. Ez a szoba, hol én most. 4. Édes anyám rózsafa. 5. Én nekem egy szép gondolat. . . 6. Én vagyok a falu rossza. 7. Én vagyok a petri gulyás. 8. Én vagyok az íródeák. 9. Érik már, érik már a fekete szőlő. 10. Fáj a szív az elhagyott kebelben. 11. Fáj a szívem, fáj a lelkem. 12. Fáj, fáj, fáj, fáj. 13. Fekete szem éjszakája. 14. Felmentem a hegyre. 15. Fiúk az Isten áldjon meg. 16. Fölfelé megy borban a gyöngy. 17. Fösvény az én uram szörnyen. 18. Gyere haza édes anyám. 19. Gyere pajtás katonának. 20. Gyötör engem a szerelem. — Ezen egyetemes magyar népdalgyűjtemény eddigelé 480 dallamot közölt zongorára alkalmazva. Előfizetése ár bérmentes szétküldéssel: egy évre, vagyis 10 füzetre 1frt. 80 kr., félévre vagyis 5 füzetre 90 kr. Egyes füzetre zongorára alkalmazott 20 dallammal csak 25kr. Előfizetések Hennick Rezső kiadóhoz Győrbe intézedők. Egyes füzetek minden rendes hazai könyv-árusnál is kaphatók.

Vegyesek.

Halálozás. *Abauj-Szántóról* írják lapunknak. „E hó 15-én hunyt el iskolánkban a 23 év óta működő: *Stern János* tanító. A rovatnál Lipsitz főrabbi tartott megható gyászbeszédet, a sirnál pedig Lichtenfeld Jakab, az elhunytnek collegája megható szavakban ecsetelte a halott élet-pályáját.“ Elhunytát özvegye és 3 gyermeke siratja. Béke a szerető férj, atya és derék tanító poraira.

Pályázat. Az orsz. izr. tanító-egyesület részéről a Gans-féla alaphól kiosztani szokott 16 frt 50 krnyi ösztöndíjra ezennel pályázat nyittatik. Folyamodhatnak a budapesti izr. tanítóképző intézet izr. vallásu ifjai, kik kimutatni tartoznak, hogy tanulmányaikat kellő szorgalom mellett folytatják. Előnyben részesülnek azok, kiknek atyjuk az orsz. izr. tanító-egyesület rendes tagja. A felszerelt folyamodványok f. évi május hó 15-ig az egyesület elnökségéhez (sip utca 12. sz.) küldendők. Budapest, 1882. április 1.
Az elnökség.

—Sz—. Weisz Samu szakolczai néptanító múlt hó 20-án menyegzőjét tartotta: Wodák Berta k. a-nyal a gödingi izr. templomban. Fogadja részünkről is legőszintébb szerencskivánatainkat.

— *Szontág* Jenő szolnoki tagtársunk jegyet váltott *Beyer* Sarolta kisasszonnyal, Izsárol. Fogadja az úton őszinte szerencsekivánatainkat.

—Sz—. A budapesti ág. hitv. ev. tanítói karának múlt hó 7-én halottja volt. A főváros összes tanítói mélyen fájlalták: *Pfitzner János*, a jeles tanító és kedves kartárs elhunytát. A nemes ember rövid betegség után múlt ki és egész községe, számos tanítványai és kartársai körülállották koporsóját és áhitattal hallgatták Ft. Györi Vilmos által tartott gyászbeszédet, mely hiven ecsetelte a kimult tanférfiu érdemeit, mint hű tanító, mint szerető példás családapa és mint községének hitbuzgó tagja. Fogadja a gyászoló család nagy vesztesége fölötti mély bánatában legőszintébb részvétünket.

— Múlt számunkban közöltük az országos izr. tanító egyesület alapító tagjának névsorát és egy férfiu nevérol megfeledkeztünk, kit azon kartársaink, kik közgyűléseinket látogatják igen jól ismernek, ki egyesületünk barátjai közt első helyen állott mindenkor. Ez érdemes férfiu! *Mandl Mór*. 1872. dec. 9. 50 frttal lépett be mint alapító tag és azóta folytonosan mint pártoló tag segélyzi egyletünket, de időközben ezeken kívül is folytonosan segélyezte egyletünket. Bocsássá meg, ha saját hibánkon kívül megtörténhetett, hogy éppen az ő becses neve kimaradt a sorozathól.

+ *Singer* Israel kartárs urnak S. A Ujhelyen. Engedje meg tisztelt kartárs, hogy megjelent neveléstani műveért, mely fáradhatlan szorgalmáról és mély emberismeretéről oly fényes tanuságot tesz, ezuttal hálás köszönetünket kifejezzük. Mi önben azon nagylelkü és mélyen belátó férfiut ismertük fel, kinek a vidéki tanító szomorú helyzete és a tanügy valóban szívéen fekszik, ki életfeladatává tűzte, hogy úgy a tanító, valamint a községi élet sülyedő állapotán lendítsen. Midőn ezen érzelmeinknek nyilvános kifejezést adunk, azon benső óhajjal zárjuk be sorainkat, hogy műve a legszélesebb körökben méltó elterjedést nyerjen, hogy minden tanító kötelességszerűleg hivatva érezze magát könyvét a szülők kezébe szolgáltatni, hogy ezáltal a község közt olyannyira nélkülözött egyetértés vegre-valahára helyre álljon. Ugy legyen! Kartársi üdvözléttel a paksi tanítóttestület.

— *Iskolai takarékpénztárak*. Az utolsó közlés óta a következő új iskolai takarékpénztárak léptek életbe: Brassó, állami polg. iskola, kezeli Kilyeni Endre; Enying, kath. isk., kez. Fekete Bertalan; Gombos, vasuti isk., kez. Altmann József; Hámor, üveggyártelep, kez. Billischitz József; Kézdivásárhely, áll. seg. közs. isk., kez. Vajna Károly; Lippa, közs. isk., kez. Schäfer György, igazgató; Tittel Lajos, Miksa László; Maros-Ludas, áll. isk. kez. Jártó Imre, Nagykálló, kez. Schönbrunn Zsigm.; Nemesdés, kez. Kussik Imre; Ó-Moravicza, ref. IV., V., VI. oszt. leányisk. kez. Máthé László; Sajópetri, gör. kath. isk., kez. Szuvák József; Simontornya, izr., kez. Singer Adolf; Svabócz, kath. isk., kez. Hritz Bálint; Szászváros, áll. leányisk., kez. Dósa Dénes, tanár; Szertekeresztur, kez. Kempf Géza; Szobráncz, izr. isk., kez. Hirschler Soma ig.; Szolcsán, kez. Sasváry János; Tapolcza, róm. kath. fiuisk., kez. Pruska Alajos; Tiszafüred, kez. Ligárt; Tótkeresztur, ág. év. isk., kez. Klissár János; Ujmalomsok, ev. felső isk., kez. Varga János; Zsámbék, izr. isk., kez. Fleischmann Izrael; — A bejelentett iskolai takarékpénztárak száma jelenleg 375.

Donáth Ármin trencsényi tanító azon ajánlata, mely szerint késznek nyilatkozott a „Trencsényi ipar- és kereskedelmi egyesület“ tagjait a magyar nyelvben 3-ször hetenkint ingyenes oktatásban részesíteni, az egyesület választmánya részéről köszönettel tudomásul vétetett, azon hozzáadással, hogy a tavaszi idény beállta következtében ajánlata a jövő ősszel újból tárgyalatik és a választmány részéről minden tőle kitelhető módon pártolni fog.

Együleti élet.

Március hóban fizettek tagdíjat: Ungár Adolf Czece 1 frt; Lustgarten J. A. Csáktornya 2 frt; Spitzer Adolf Apostag 2 frt; Lichtenstein Zsigm. Nemesded 1 frt; Weinberger József N.-Becse 2 frt; Schlesinger Ede Szabadka 2 frt; Weber Samu Karczag 1 frt; Löwenbach József urhölgy N.-Kanizsa 2 frt; Kemény Mór, Kellert Lajos, (Kondor Lajos) Birn Samu N.-Kanizsa 2—2 frt; Láczer Samu Kis-Kőrös 2 frt; Mittelman József igazgató Bpest 2 frt; Tauszky Sámuel, (Tauszky Lipót-ért Majsán) 1 frt;

Helyreigazítás: Ungár Ármin és Steiner József urak Szombat-helyen nem 2, hanem 3—3 frtot fizettek. A tapolezai izr. hitközség a multkor kimutatott 5 frtot a f. évre fizette. Hasonlóképen Kiss k. a. is 2 frtot 82 re fizetett.

Szerkesztői üzenetek.

Baranyai, Légrad. Nyitott ajtót nem kell betörni. A kongressusi alapszabályok ma sem nem ártanak, sem nem használnak a tanítónak. Ön maga is idézi az 1878. 8330. sz. a. rendeletet, mely szerint „a zsidó tanítók a próbaév alatt is csak az esetben bocsáthatók el, ha elmozdításukra alapos és a törvényben meghatározott okok hozathatnak fel.“ Téved ön, ha azt hiszi, hogy ezen rendelet a congressusi községekre nem kötelező. Bizony kötelező és már számtalanszor alkalmazták. A dolog jogilag így áll: A statutum, mely a törvény alatt áll azt mondja, hogy a tanító a három próbaév alatt elbocsátható; a miniszter pedig rendeletében **az országos törvényre** hivatkozván, megnevezi az eseteket, melyek beálltával szabad tanítót elbocsátani. Hogy a tanítók lépjenek be az egyesületbe, számtalanszor mondatott már el, csak hogy pusztában elhangzó szó marad. Fogadja üdvözetünket.

A Lederer-ünnepély ügyében hozzám érkezett kérdésekre és tudakozódásokra egyenkint nem felelhetvén, van szerencsém következőket ez ügyben az érdeklődők tudomására hozni: 1. Az ünnepély megtartásának idejét egy e hó dereka táján összehívandó bizottsági ülés fogja véglegesen meghatározni. 2. A részletes program végleges megállapítását ugyancsak ezen ülésre kellett halasztanunk, minthogy ekkor jár le a gyűjtőívek visszaküldésére szabott határidő. 3. A felhívásunkban ígért *bizalmas jellegű tudnivalók* szétküldését ezen ülés határozatától kellett függővé tennünk, ennek folytán ígretünket csak ezután válthatjuk be. 4. A bizottság mindent megtett és megtesz az ünnepély sikere érdekében, csak hogy igen természetes, hogy mindent nagyobbra ütni nem ildomos. Cs.

L. E. Alsó-Kubin. Feltevésében nem csalódott; az illetők nyomban jelentkeztek.

Dr. Kl. Gy. Szigetvár. Igen—igen köszönöm.

V. A. Pécs. Legyőzhetlen akadályokat kellene legyőznie. Lehetetlent akar, a teher alatt összeroskad, anyagi támogatásra alig ha talál. Ily körülmények között kár a szegény gyermeket éveken át kinozni. Üdvözlöm.

Többeknek. Legközelebb tartandó közp. választmányunk ülését be kell várunk és csak azután küldhetjük szét a felvételtől szóló okmányokat. Egészségi bizonyítvány beküldése okvetlenül megkívántatik.

Pf. M. Illova. Választmány elé terjesztjük.

S. I. Bajom. Felvételi okmányt. csak tiszt. orvos által kiállított egészségi bizonyítvány beküldése után állithatunk ki. Akik 1881-ik év január 1-seje előtt mátagjai voltak egyesületünknek azok számára felvételi okmányokat nem küldünk, tőlük egészségi bizonyítványt nem kérünk és az egyesületnek rendes tagjaiként tekintendők.

Többeknek. Jövő számunk hozza.

Mai számunkhoz az **Első magy. ált. biztosító társaság** „zárómérlege“ van csatolva.

Nyom. **Garai Mór**, Budapest, Károly-körut 3. Huszárház.